

Norges Kristne Råd

KIRKENE SAMMEN

Høringsuttalelse fra Norges Kristne Råd om NOU 2012:17 «Om kjærlighet og kjøletårn. Strafferettslige spørsmål ved alvorlige smittsomme sykdommer».

Norges Kristne Råd (NKR) er i høringsbrev av 26.10.12 invitert av Helse- og Omsorgsdepartementet til å uttale seg i forbindelse med Syse-utvalget utredning om spørsmål knyttet til straffelov og smittsomme sykdommer. Det bes spesielt om synspunkter på utvalgets vurderinger, avsluttende konklusjoner og anbefalinger slik de framgår i kap.11.

NKR's utgangspunkt

NKR representerer en felleskirkelig plattform i Norge, som råd for 18 kristne kirker og trossamfunn. Når NKR uttaler seg er det derfor primært som en trosbasert stemme.

Norges Kristne Råd har siden 2004 koordinert et samarbeidsprosjekt mellom Kristne Råd i Norden og i Det sørlige Afrika kalt One Body på hiv og aids og bekjempelse av stigma og diskriminering (www.norkr.no). Dette er et kirke-til-kirke-samarbeid basert på gjensidig dialog mellom partene i nord og sør og hvor seksuelle minoriteter og hiv-positive kvinner og menn er deltakende parter. Erfaringene herfra danner et viktig bakteppe for hvordan vi forholder oss til de tema som behandles i Syse-utvalgets utredning.

Syse-utvalget har arbeidet i to år med en tematikk som i sitt vesen har juridisk-faglige aspekter vi har begrensede forutsetning for å mene mye om. Vårt fokus her er på de mulige implikasjoner som kan ligge i konklusjonene og anbefalingene utvalget kommer med og på de signaler man gjennom dette gir i Norge og internasjonalt.

Menneskers verd og verdighet trues og krenkes på mange hold. Til tross for teologiske ulikheter enes våre medlemskirker i at menneskerettighetene er ufravikelige prinsipper som bør ligge til grunn for enhver straffelov og ved anvendelse av rettsforfølgelse. Vårt grunnleggende utgangspunkt er at alle mennesker har rett til helse, sikkerhet, beskyttelse og rettfærdig behandling. Videre står vi forankret i et menneskesyn som understreker individets ansvar og plikter i møte med medmennesker og samfunn – og at vi mennesker er sårbare og behøver at vår verdighet og respekt ivaretas uavhengig av valg, levested og helsesituasjon. Dette er for oss viktige «prøvesteiner» i møte med enhver strafferettslig tematikk som angår hiv-positive.

Kommentarer og anbefalinger:

Med ovennevnte som utgangspunkt vil vi gi følgende innspill og anbefalinger:

- I mange land er smitteoverføring av hiv kriminalisert i for sterk grad, eksempelvis USA. Dette skjer i form av straffeforfølgelse av handlinger som ikke utgjør reell smitterisiko, finner sted på et for svakt rettslig grunnlag, rammer feil personer eller er ute av proporsjoner. Dette bidrar til økt marginalisering og stigmatisering av hiv-positive. Dette må forhindres i norsk rettspraksis - primært

Norges Kristne Råd

KIRKENE SAMMEN

av hensyn til individene som berøres. Sekundært også fordi Norge har en sentral rolle som foregangsland på strafferettslige og policymessige spørsmål omkring hiv & aids. UNAIDS anbefaler at det vises stor forsiktighet ved eventuell anvendelse av straffelov i forbindelse med hiv.

- Når hiv sees inn i et epidemiologisk og folkehelsemessig perspektiv og i forhold til allmenn smittefare, har oppmerksomheten knyttet til hiv vært uforholdsmessig stor og stigmatiserende også i vårt land. Et interessant perspektiv er å se det i forhold til andre seksuelt overførbare sykdommer: Til sammenligning forekommer 20 000 nye Chlamydia- smittetilfeller årlig i Norge, noe som innebærer at en del jenter blir sterile – en alvorlig konsekvens som løftes lite fram.

- Det finnes lite dokumentasjon på at straffeforfølgelse tjener til å forebygge eller avgrense smitteoverføring av hiv. Vår oppfatning er derfor at straff brukt i slikt henseende ikke er hensiktsmessig og at en eventuell ny paragraf ikke bør ansees som et verktøy for et slikt formål.

- Vårt norske lovverk sier ikke mye om hiv og smitterisiko og de fakta om sykdommen som i dag foreligger, så det blir viktig at lovverket og formuleringer er klare og tydelige så langt det er mulig.

- Det er også avgjørende for en forsvarlig og rettferdig håndtering at rettssystemet og de som er ansatt i sektoren har grunnleggende kunnskap og innsikt om hiv og aids og blir oppdatert på fagområdet, både medisinsk og ellers.

Flertallet i Syse-utvalget faller ned på en delvis av- og nedkriminalisering ved at det er smittefarlige mønstre som bør være straffbare, mens simpel uaktsomhet og samtykke under forsvarlig smittevern, skal avkriminaliseres. Dette virker som en hensiktsmessig vei å gå og en bedring og nyansering i forhold til gjeldende paragraf 155 i straffeloven. Men vi opptatt av at et eget straffebud for smitteoverføring av hiv må gjelde for meget spesifikke tilfeller og at det generelt sett skal være vanskelig å reise straffesak på grunnlag av hiv-smitte. Og videre vil vi ta med følgende momenter:

- at terskelen for anvendelsen av den (dvs. også å rettsforfølge) blir så høy og så nyansert som mulig.

- at man ved vurdering av hvorvidt straffeparagrafen skal anvendes eller ikke (og ved en eventuell straffeutmåling) spør seg om reell skade er skjedd og tar hensyn til følgende tre aspekter:

- a) hvorvidt den hiv-smittede har informert om sin status overfor seksualpartner
- b) hvorvidt andrepart har vært utsatt for reell smitterisiko
- c) hvorvidt den andre faktisk er blitt smittet.

- at det ved frivillig sex mellom to voksne mennesker i et likeverdig forhold ligger et ansvar på begge parter og at det er viktig ikke å underminere den smitteutsattes rolle ift. å avtale sex, avklare forholdene, ha åpenhet og beskytte seg. Videre at den smitteutsatte har et delansvar når han/hun velger å ha sex med en partner hvis hiv-status ikke kjent eller med en som man vet har et risikofylt atferdsmønster. Begge parter i et forhold må ta ansvar for å praktisere sikker sex og altfor vidtfavnende straffeparagrafer står i fare for å frata voksenansvaret hos partene.

Norges Kristne Råd

KIRKENE SAMMEN

- at det er bra og viktig at straffeparagrafen ikke skal anvendes i tilfeller der den hiv-positive meddeler sin status overfor den andre part, tar forhåndsregler for sikker sex, og den andre part har gitt informert samtykke, og man likevel kommer i den sjeldne situasjonen at smitte overføres.
- at i tilfeller av grov uaktsomhet der det er en klar intensjon/overlegg («mental culpability») om smitteoverføring, ansvarsløshet ved gjentatte tilfeller bør den som smitter bære konsekvensene av sin atferd i form av et rettslig oppgjør. Vi anser det å være i hiv-positives egen interesse at slike alvorlige tilfeller får strafferettslige (men proporsjonale)konsekvenser, slik også annen menneskelig atferd får det i vårt samfunn. Vi vil likevel understreke at det her må foreligge klare indikasjoner på en type seksuell atferd som innebærer grov uaktsomhet eller tvang. Saker som innebærer vold og grensekrenkelser, voldtekt eller overgrep og/eller med en asymmetri i maktforholdet mellom de to partene bør anses som ekstra alvorlig (f. eks. alder, posisjon, fysisk styrke, osv.).
- at vi anbefaler at det tas initiativ til nye nasjonale folkeopplysningstiltak om hiv og aids, ut fra at det kommer signaler om mangel på oppdatert kunnskap blant ungdom, risikogrupper og i den allmenne befolkning generelt om hiv og aids.
- at hiv-positive og hiv-berørte fortsatt/ og i økt grad anses og benyttes som en ressurs og kvalifisert stemme.

Generalsekretær
Norges Kristne Råd